

Výjimkou nejsou mezinárodní a přeshraniční projekty, jichž se turnovské muzeum účastnilo, jako byl víceletý projekt Výtvarní umělci Euroregionu Nisa, dokumentace starých zlatnických technik v rámci programu Leonardo (2012–2014) za účasti škol, restaurátorských pracovišť a zlatnických dílen z Německa, Litvy, Maďarska, Bulharska a z Francie.

V poslední době se Vladka Jakouběová stará o to, aby kontinuita činnosti a šíře aktivit etnologického pracoviště turnovského muzea zůstaly zachovány i v dalších letech a desetiletích. Předává svůj pohled na obor a přístup ke sbírce mladým kolegům, ale přichází také stále s novými nápady, výzkumnými nebo výstavními projekty. Přejme jí proto zdraví a dostatek energie je realizovat.

Miroslav Cogan

Muzeum Českého ráje v Turnově

K životnímu jubileu Lubomíra Procházky

Významná životní jubilea spolupracovníků a přátel nabízejí příležitost k zamyšlení nad minulými setkáními, dosavadní činností i nad lidskými osudy.

V letošním roce dosáhl sedmdesáti let dlouholetý vedoucí skanzenu Vysoký Chlumeč, pobočky Hornického muzea Příbram, p. o., kolega a kamarád PhDr. Lubomír Procházka, CSc. Osobnost s mimořádně kultivovaným vystupováním a intelektem, zkrátka opravdový gentleman muzejní scény, se kterým mám tu čest více než 30 let spolupracovat. Na poli českého muzejnictví zanechal nepřehlédnutelné stopy, jejichž otisky si dovolím ve zkratce přiblížit.

V povědomí odborné i laické veřejnosti je známý jako specialista na lidové stavitelství, historii vesnických sídel, způsoby bydlení v minulosti a na problematiku muzeí v přírodě. Svědčí o tom řada jeho odborných nebo populárně naučných knih a příspěvků v různých časopisech, přednášky, muzejní expozice, tematické výstavy a další aktivity, které se zrodily díky jeho rozsáhlé vědeckovězumné, badatelské a akviziční činnosti. Jen namátkou je možné uvést pravidelnou účast na mezinárodním sympoziu „Hornická Příbram ve vědě a technice“, externí spolupráci s Ústavem etnologie Filozofické fakulty UK při vedení diplomových prací, úlohu školitele doktorandského studia, práci na pozici vědeckého redaktora recenzovaného periodika *Studia Ethnologica Pragensia* a podobně.

Poměrně rozsáhlá odborná spolupráce Luboše Procházky se týká rovněž mnoha muzejních institucí a specializovaných muzeí v přírodě či Národního památkového ústavu. Aktivně působí též jako člen redakční rady vlastivědného periodika s názvem *Podbrdsko* a v komisi lidového stavitelství České národopisné

společnosti. Je poměrně náročné vyjmenovat všechny Procházkovy odborné aktivity. Vkrádá se zákonitě otázka, kdy a kde se zrodil jeho zájem o etnografii a lidové stavitelství? Za odpovědí se musíme vydat do minulosti.

Lubomír Procházka přišel na svět 9. února 1956 v Praze a hlavní město je mu domovem doposud. Bude možná pro někoho překvapením, že se od dětství zajímal o sport a stal se velkým fanouškem fotbalové SK Slávie Praha. Často vzpomínal, že chodil s tatínkem již jako malý kluk na zápasy „sešivaných“. To bylo ještě do starého Edenu s dřevěnou tribunou. Nutno říci, že mu tento koníček vydržel až do současnosti. Navíc má úžasný přehled i o všech jiných fotbalových klubech hrajících od nejvyšší soutěže až po tzv. „pralesní ligu“ kdesi na venkově. Další Lubošovou dlouholetou láskou je vážná hudba. S nadšením ji poslouchá, navštěvuje různé koncerty a hudební vystoupení. A jak to bylo s jeho profesí etnografa?

Luboš se mi jednou svěřil, že původně zamýšlel po střední škole jít studovat na Filozofickou fakultu UK v Praze historii a dějiny umění. Nakonec ale u něj zvítězil národopis. Tato vědní disciplína se pak stala nejprve jeho studijním a následně i celoživotním pracovním údělem. Jiskřička zájmu o etnografii se u něj zažehla v mládí a provází ho doposud.

Důležitou roli v životě Lubomíra Procházky sehrála skutečnost, že v závěru vysokoškolských studií mohl navázat spolupráci s čelným akademickým pracovištěm, Ústavem pro etnografii a folkloristiku ČSAV. Zde úspěšně absolvoval interní vědeckou aspiranturu a působil tu až do počátku 90. let 20. století jako vědecký pracovník. V letech 1998–2005 se v ústavu podílel formou externí spolupráce na řešení vědeckých úkolů v rámci Střediska vědeckých informací Etnologického ústavu AV ČR. V průběhu 80. let 20. století se začal intenzivně zabývat o problematiku národopisné dokumentace, kterou sleduje v příslušných fondech vlastivědných a specializovaných muzeí na území ČR do současnosti.

V roce 1986 jsem měl možnost se s Lubošem seznámit blíže a navázat s ním hlubší spolupráci. Tehdy slavilo příbramské muzeum 100 let existence a při této příležitosti organizovalo mezinárodní konferenci věnovanou historii hornictví a montánní etnografii, včetně problematiky havířského bydlení. Na toto téma se prezentoval zajímavou studií a nezůstalo jen u jednoho příspěvku. Později jsme se pravidelně setkávali například při redakčních radách *Středočeského vlastivědného sborníku*, jehož byl výkonným redaktorem, a při dalších akcích. Zároveň jsme se domluvili, že jsme kdysi jako studenti Karlovy univerzity absolvovali ve stejnou dobu v Praze-Motole vojenskou katedru UK, což je dnes takřka neznámá a zapomenutá kapitola z života vysokoškoláků v čase totality, před listopadem 1989. Při vzpomínce na onu dobu jsme se náramně bavili...

Vraťme se však zpět do 90. let minulého století, kdy se začala psát Lubošova bezmála třicetiletá historie spojená s vedením skanzenu Vysoký Chlumec (Muzea vesnických staveb středního Povltaví), pobočky Hornického muzea

Příbram, při které opakovaně prokázal nejen vysokou odbornou způsobilost, ale i nemalé manažerské schopnosti. Bylo to také díky tomu, že se brzy sžil s prostředím této kulturní instituce natolik, že se mu stala velkou láskou a životním posláním. Jak k tomu vlastně došlo?

Počátkem roku 1998 se obrátil na vedení příbramského muzea tehdejší zřizovatel Okresní úřad v Příbrami s požadavkem, aby muzeum institucionálně zajistilo vybudování a provozovalo skanzenu lidové architektury, pro který byl již vybrán pozemek v malebné krajině středního Povltaví ve Vysokém Chlumu. Muzeum mělo týden na rozmyšlenou, jak se s tímto zadáním vypořádá. Tehdy bohužel nemělo ve svých řadách odborníka na lidovou architekturu. Jak již bylo konstatováno, znal jsem se s dr. Lubomírem Procházkou řadu let. Moje nabídka nové pracovní pozice ho zastihla ve Středočeském muzeu v Roztokách u Prahy. Přijal ji a po vyřízení příslušných administrativních kroků převzal místo vedoucího skanzenu.

Muzeum nejprve odkoupilo od rodu Lobkowiczů podstatnou část pozemku o rozloze 3 ha a následně pořídilo ještě menší přílehlý pozemek, který získalo od rodu Zinnebergů. O rok později se podařilo pozemek oplotit. Než mohla být zahájena vlastní výstavba skanzenu, bylo nutné ještě vyřešit nemalý problém. Stavební uzávěru z důvodu ochranného pásma vysokochlumeckých pivovarských studní. Díky osobní iniciativě Luboše Procházky, vstřícnosti městyse Vysoký Chlumelec a vedení pivovaru Lobkowicz se to nakonec podařilo a mohla začít výstavba skanzenu. Od roku 2000 je datováno první přenesení vybrané lidové stavby podle Lubošovy koncepce. Objektu, který by na svém původním místě patrně zanikl, historického poloroubeného obytného domu z Obděnic u Petrovic. V rámci zachování co nejvyšší míry autentičnosti stavby došlo k unikátnímu transferu v bloku klenby tzv. černé kuchyně a části komína o hmotnosti 30 tun, což byl v té době republikový rekord. V celostátním kontextu šlo o nebývalý jev. Projekt se vyznačoval celkovou náročností již při logistice na trase přesunu. Také závěrečná manipulace s obrovským břemenem ve svahu u obděnické chalupy vyžadovala perfektní přípravu, na které se Luboš osobně podílel. Nicméně i skvělý stavbyvedoucí Jiří Barták st. se po dokončení akce svěřil, že v něm byla „malá dušička“ v obavě, aby se jeřáby přemísťující černou kuchyni nezřítily. Všechno však nakonec dobře dopadlo. Roku 2002 došlo dle Lubošova scénáře k instalaci první interiérové expozice a k zpřístupnění části skanzenu návštěvníkům. Výstavba úspěšně pokračovala až do roku 2020. Do krásného areálu v údolí potoka s malým rybníčkem se podařilo v průběhu let postupně citlivě zakomponovat dvě desítky zemědělských usedlostí, chalupnická a domkářská stavení, hospodářské objekty (stodoly, špýchary, chlévy), technické stavby (pila a mlýn na vodní pohon, kovárna) i drobné sakrální stavby. V převážné většině jde o objekty ze 17. až počátku 20. století. Dokumentují život venkovského

obyvatelstva v krajině dotčené těžbou kamene (povltavské žuly a vápence). Kámen ze zdejšího regionu byl použit i při stavbě některých z objektů situovaných nyní ve skanzenu dle výběru učiněného doktorem Procházkou.

Není žádným tajemstvím, že „duchovním otcem“ Muzea vesnických staveb středního Povltaví se stal právě Lubomír Procházka. Je především jeho zásluhou, že se v průběhu let podařilo díky rozsáhlé odborné činnosti i detailnímu průzkumu terénu vytipovat a poté získat do skanzenu mimořádně cenné objekty, kterým hrozil zánik. A kolega Procházka měl vždy geniální volbu při výběru staveb. Navíc měl „šťastnou ruku“ při jejich citlivém zakomponování do areálu skanzenu tak, že mnozí z návštěvníků se domnívají, že tyto stavby tu jsou odjakživa.

U tuzemských zájemců o lidovou architekturu i v mezinárodním kontextu jsou vysoce hodnoceny mnohé zajímavosti příbramského muzea i jeho poboček, včetně skanzenu Vysoký Chlumec, na kterých se jubilant podílel. Poslední čtyři roky se to již nerealizuje pod Lubošovým vedením, neboť se rozhodl po dovršení důchodového věku v roce 2022 odejít z pozice vedoucího na zasloužený odpočinek. S muzeem se úplně neloučí, pokračuje dál v práci na zkrácený úvazek jako etnolog a na jeho místo nastoupila Mgr. Klára Posekaná.

Jubilantovi přeji jménem svým i pracovníků Hornického muzea Příbram zejména pevné zdraví a vše dobré do dalších let. Zcela upřímně konstatuji, že je mi ctí s Lubošem spolupracovat. Svým nástupcům předává skanzen s velice cennými a atraktivními objekty, s rozsáhlou odbornou činností a zajímavými sbírkovými předměty. Z pozice vedoucího odešel navíc člověk s mimořádně kultivovaným vystupováním a intelektem, zkrátka výrazná osobnost muzejní scény.

Josef Velfl

Hornické muzeum Příbram

Výběrová bibliografie Lubomíra Procházky

Knihy a kapitoly v knihách

Bibliografie lidového stavitelství středních Čech (do roku 1984). Roztoky u Prahy:

Středočeské muzeum, 1985. Edice Na pomoc muzejní práci.

České skanzeny. Průvodce českými a moravskými muzei. Praha: W-servis, 1994 (editor).

Modely lidové architektury ve sbírkách muzeí České republiky. Praha:

Národopisná společnost, 1998 (s P. Burešem a Z. Tempírem).

Lidová architektura na Vltavotýnsku. [Týn nad Vltavou]: Město Týn nad Vltavou, 2004 (s M. Sudovou).

- Český les. *Příroda, historie, život*. Praha: Baset, 2005 (kapitola Lidová architektura Českého lesa, ed. V. Dudák).
- Lidová architektura na Sedlčansku*. Sedlčany: Městské muzeum Sedlčany, 2006.
- Novohradské hory a Novohradské podhůří: *Příroda, historie, život*. Praha: Baset, 2006 (kapitola Vesnická sídla, lidové stavby a bydlení, ed. V. Dudák).
- Vltavotýnsko. Zmizelé Čechy*. Praha: Paseka, 2007 (s M. Sudovou).
- Střední Čechy. Příběh lidové architektury v dokumentech*. Kladno: Občanské sdružení PRO-ART, 2008.
- Sedlčansko. Zmizelé Čechy*. Praha: Paseka, 2010 (s J. Pávem).
- Sedlčansko. Fotografie z let 1893-1902*. Sedlčany: Městské muzeum, 2013 (s D. Hrochem a J. Kuthanem).
- Vesnice a osady na území Velké Prahy s památkami slohové a lidové architektury I*. Praha: Hlavní město Praha – odbor památkové péče Magistrátu hl. m. Prahy, 2015 (s M. Čerňanským).
- Telč a okolí. Zmizelá Morava*. Praha: Paseka, 2016 (s H. Grycovou Benešovou).
- Vesnice a osady na území Velké Prahy s památkami slohové a lidové architektury. II*. Praha: Hlavní město Praha – odbor památkové péče Magistrátu hl. m. Prahy, 2019 (s M. Čerňanským).
- Vesnice, usedlosti a dvory. Levý břeh Vltavy*. Zmizelá Praha. Praha: Paseka, 2019 (s M. Čerňanským a J. Viktorínovou).
- Lidové stavby Středočeského kraje. Slavné stavby*. Praha: Foibos Books, 2020 (vybrané kapitoly, ed. P. Bureš).
- Skanzen Vysoký Chlumec. Průvodce Muzeem vesnických staveb středního Povltaví*. Praha: Foibos Books, 2023 (editor, s P. Dostálem, K. Posekanou a J. Velflem).
- Vesnice, usedlosti a dvory. Pravý břeh Vltavy*. Zmizelá Praha. Praha: Paseka, 2023 (s M. Čerňanským a J. Viktorínovou).

Studie a články

- Formy bydlení zemědělského dělnictva v okolí České Skalice (o. Náchod). *Český lid* 71, 1984, č. 4, s. 209–216.
- Přeměna zemědělské obce Malé Svatoňovice (o. Trutnov) v hornickou lokalitu. Kolonie Mexiko a charakteristické rysy bydlení horníků v oblasti Malých Svatoňovic. *Český lid* 75, 1988, č. 3, s. 138–141.
- Jan Prousek a dokumentace lidové architektury Pojizeří. *Národopisná revue* 28, 1991, č. 2, s. 103–104.
- Některé méně známé soubory národopisné dokumentace ke studiu lidového domu středních Čech. *Český lid* 81, 1994, č. 1, s. 40–42.
- Vývoj muzeí v přírodě na území středních Čech a jejich současná problematika. In: *Cesty etnografického muzejnictví*. Sborník příspěvků ze stejnojmenné konference. Brno: Moravské zemské muzeum, 1996, s. 59–63.

- Dokumentace k lidové architektuře v muzeích na okrese Havlíčkův Brod. *Havlíčkobrodsko* 13, 1997, s. 181–183.
- Soupis polygonálních roubených stodol na území středních Čech. *Středočeský vlastivědný sborník* 15, 1997, s. 155–160 (s J. Berkovou a J. Váňou).
- Muzeum vesnických staveb ve Vysokém Chlumci a studium lidové architektury středního Povltaví. *Podbrdsko* VII, 2000, s. 283–288.
- Vztah kresebné dokumentace lidového stavitelství k památkové péči. Využití národopisných kreseb při odborném studiu. *Zprávy památkové péče* 60, 2000, č. 2, s. 30–33.
- Transfer klenby černé kuchyně obytného stavení Obděnice čp. 4 (okr. Příbram) do Muzea vesnických staveb středního Povltaví ve Vysokém Chlumci. *Středočeský vlastivědný sborník* 19, 2001, s. 123–125 (s P. Dostálem).
- Pila na vodní pohon – katr a její znovupostavení v MVS Vysoký Chlumec. *Sborník referátů ze semináře Vesnické technické památky. Výrobní objekty*. Vysoké Mýto: Regionální muzeum, [2003], s. 85–87 (s P. Dostálem).
- Fotodokumentace lidového stavitelství z fondů Městského muzea v Týně nad Vltavou. *Český lid* 91, 2004, č. 1, s. 43–52 (s M. Sudovou).
- Fotografická dokumentace lidového stavitelství jižního Plzeňska ze sbírek Etnologického ústavu AV ČR v Praze. *Jižní Plzeňsko* II, 2004, s. 139–146.
- K interiéru a bytovým poměrům v dělnické kolonii Šestidomí v Trutnově. *Východočeské listy historické* 21–22, 2004, s. 389–391.
- Nové poznatky ke studiu šumavského a jihočeského domu. *Studia Ethnologica* XII, 2004, s. 157–165.
- Oceňovací protokoly — pramen k poznání zástavby vesnic před vznikem Orlické přehrady. *Podbrdsko* XI, 2004, s. 199–201.
- Poznámka ke koncepci výstavby zemědělských usedlostí v areálu Muzea vesnických staveb středního Povltaví ve Vysokém Chlumci. *Středočeský vlastivědný sborník* 22, 2004, s. 181–183.
- Význam rybníků pro báňskou činnost a vztah mlynářů k rudnému dolování v díle Karla Valty (1883–1955). In: *Sborník symposia Hornická Příbram ve vědě a technice*. Příbram: Hornické muzeum, 2004, s. 103–104.
- Hospodářské stavby zemědělských usedlostí na okrese Prachatice. Současný stav, srovnání se Zaměřovací akcí ČAVU. In: *Sborník ze semináře Historické hospodářské stavby venkova, realita a perspektivy*. Praha: NPÚ, 2005, s. 17–19.
- Charakteristické rysy dochované tradiční zástavby hornických lokalit (menších měst a vesnic). In: *Sborník symposia Hornická Příbram ve vědě a technice*. Příbram: Hornické muzeum, 2005, s. 55–56.
- Proměny tradiční zástavby vesnic Prachaticka. Na základě výzkumů z let 2002–2004. *Zlatá stezka* 11, 2005, s. 185–191.

- Fotodokumentace vesnické hrázděné architektury ze sbírek Krajského muzea Cheb I. In: *Sborník Chebského muzea 2005*. Cheb: Krajské muzeum, 2006, s. 238–241.
- Obraz způsobu bydlení a vesnické zástavby obce Týnčany u Petrovic v obecní kronice ve 20. – 30. letech 20. století. *Podbrdsko XIII*, 2006, s. 237–238.
- Specifika vývoje zástavby Krásné Hory nad Vltavou (okres Příbram) a Rudolfova (okres České Budějovice). In: *Sborník sympozia Hornická Příbram ve vědě a technice*. Příbram: Hornické muzeum, 2006, s. 45–46.
- Fotodokumentace vesnické hrázděné architektury ze sbírek Krajského muzea Cheb II. In: *Sborník Krajského muzea Karlovarského kraje 2006*. Cheb: Krajské muzeum, 2007, s. 274–277.
- Srovnání ve vývoji zástavby hornických lokalit Ratibořské Hory (okres. Tábor) a Kamberk (okres Benešov). In: *Sborník mezinárodního sympozia Hornická Příbram ve vědě a technice*. Příbram: Hornické muzeum, 2007, s. 359–360.
- Střechy a komíny vesnických domů v kresebné dokumentaci Josefa V. Schejbala a Jaroslava Marka. In: *Sborník ze semináře NPÚ – ústředního pracoviště Praha*. Praha: NPÚ, 2007, s. 9–10.
- Dokumentace tradičních jevů lidového stavitelství Sedlčanska na konci 1. poloviny 20. století. In: *Sborník ze semináře Vesnická architektura 1. poloviny 20. století*. Praha: NPÚ, 2008, s. 50–51.
- Využití archivního fondu Sbirka map pro vodní knihu Okresního úřadu Sedlčany 1830–1841 pro studium lidového stavitelství širší oblasti Sedlčanska. *Podbrdsko XV*, 2008, s. 214–216.
- Dokumentace k lidovému stavitelství ze sbírek Muzea Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech. In: *Sborník ze semináře Vesnické stavitelství 1. poloviny 19. století*. Praha: NPÚ, 2009, s. 6–9.
- Muzeum vesnických staveb Středního Povltaví ve Vysokém Chlumci, pobočka Hornického muzea Příbram. *Museum vivum 6*, 2010, s. 70–75.
- Na okraj regionálních soupisů technických památek v českých zemích. In: *Sborník sympozia Hornická Příbram ve vědě a technice*. Příbram: Hornické muzeum, 2010, s. 153–155.
- Užití a těžba kamene ve vesnickém prostoru v Čechách (na příkladu Sedlčanska). In: *Sborník sympozia Hornická Příbram ve vědě a technice*. Příbram: Hornické muzeum, 2011, s. 389–391.
- Vodní mlýn z Radešic čp. 9 v Muzeu vesnických staveb na Vysokém Chlumci. In: *Sborník ze semináře Vodní mlýny IV*. Vysoké Mýto 2011. Rožmitál pod Třemšínem: Podbrdské muzeum, 2012, s. 182–199 (s P. Dostálem).
- Etografie a hornictví (k dílu Olgy Skalníkové). In: *Sborník sympozia Hornická Příbram ve vědě a technice*. Příbram: Hornické muzeum, 2013, s. 219–220.

- Problematika studia lidového stavitelství na Podblanicku a Benešovsku. *Sborník vlastivědných prací z Podblanicka* 50, 2010, č. 2, s. 309–314.
- Co člověk psal a sděloval na lidovém domě. *Studia Ethnologica Pragensia* 2014, č. 2, s. 80–82.
- Problematika zaměstnaneckých kolonií 1900–1938. In: *Sborník symposia Hornická Příbram ve vědě a technice*. Příbram: Hornické muzeum, 2014, s. 107–109.
- Poslání a funkce Metodického centra muzeí v přírodě. Stanovisko ke vzniku metodického centra z pohledu muzea zřizovaného Středočeským krajem. *Museum vivum* 9, 2013, s. 35–36.
- Dokumentace lidového stavitelství ve sbírkách Blatského muzea v Soběslavi. *Studia Ethnologica Pragensia* 2015, č. 1, s. 120–122.
- Transfer a obnova polygonální stodoly z Podolí u Vojkova a celoroubeného domu z Arnoštovic u Votic. In: *Transfer a rekonstrukce památek lidové architektury*. Rožnov pod Radhoštěm: Valašské muzeum v přírodě, 2016, s. 68–81 (s P. Dostálem).

Ke kulatému jubileu Ivany Kubečkové

PhDr. Ivana Kubečková letos oslavila v plném pracovním nasazení v jejím případě neuvěřitelné jubileum. Kdo ji osobně nebo pracovním způsobem poznal, oceňuje ji jako inspirující osobnost ochotnou ke spolupráci a neopomene připomenout její smysl pro nadsázku, systematickosti, pracovitost, pečlivost i časté sebekritické či kritické glosy. Poznaly jsme se v roce 1999 na konferenci k 150. výročí narození řezbáře Josefa Probošta v Třebechovickém muzeu betlémů. Později jsme začaly úzce spolupracovat v roce 2007 po mém nástupu na pozici ředitelky Středočeského muzea v Roztokách u Prahy a naše spolupráce se rozvinula v osobní přátelství a zájem o české betlemářství i cesty za poznáním.

Ivana Kubečková se narodila 5. dubna 1956 ve Slaném (rodné příjmení Helebrantová), na gymnáziu Arabská v Praze 6 maturovala v roce 1975. Před studiem etnografie prošla několika zaměstnáními, například v podniku Supraphon, n. p., nebo působila v Muzeu hl. m. Prahy jako knihovnice a průvodkyně. Na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze následně vystudovala obor etnografie a folkloristika. V roce 1985 jí byl za mimořádné studijní výsledky a diplomovou práci z oboru romistiky udělen doktorát bez rigoróza.

Letošní jubilantka pracuje od roku 1983 ve Středočeském muzeu v Roztokách u Prahy, od roku 1985 na místě etnografky. V průběhu let zde působila jako kurátorka sbírek, vedoucí odborného oddělení a zástupkyně ředitelky. V rámci